

Belastingdienst

Inkomstenbelasting

Vragen en antwoorden over de kapitaalverzekering eigen woning, de spaarrekening eigen woning, het beleggingsrecht eigen woning en vóór 2001 bestaande kapitaalverzekeringen in box 3.

Kennisgroep Verzekeringsproducten en Assurantiebelasting

11 februari 2022

Inhoud

A	Inleiding	3
B	Overgangsrecht algemeen	4
B1.	'Gegarandeerd kapitaal'	4
B2.	Contractuele verhogingen van premie en inleg	4
B3.	Verhogingen op grond van 'normale en gebruikelijke optieclausules'	4
B4.	Wijziging van premie of inleg bij een KEW of SEW met een beoogd vast eindkapitaal bij leven maar zonder premiamonitor	5
B5.	Afzonderlijke toets van de uitkering bij leven en ten gevolge van overlijden	6
B6.	Afkoop van een kapitaalverzekering box 3 of een KEW en een (on)herroepelijk begunstigde	6
C	Overgangsrecht en omzettingen KEW, SEW en BEW	7
C1.	Omzettingen van een KEW met een gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW	7
C2.	Omzetting van een KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW en vice versa	7
C3.	Diverse situaties van omzetting van een KEW in een SEW	8
C4.	Bandbreedte-eis bij omzetting van een KEW in een SEW	9
C5.	Omzetting van een 'hybride' KEW	9
C6.	Omzetting van een 'hybride' KEW met keuze voor 100% hypotheekrendement	9
C7.	Omzetting van een KEW met een gering verzekerd kapitaal bij leven en winstdelingen	10
D	Overgangsrecht en verhuizing ('verhuisregeling')	11
D1.	Fictieve overgang van een KEW, een SEW of een BEW bij verkoop woning en tijdelijke huur	11
D2.	Geen aangifte bij overgang van een KEW, een SEW of een BEW naar box 3 gevolgd door aankoop nieuwe woning ...	11
D3.	Twee verhuisregelingen voor een KEW, een SEW en een BEW voor verschillende perioden	12
D4.	Geen overgangsregeling voor de verhuisregeling	12
E	Overgangsrecht bij aangaan en beëindiging van fiscaal partnerschap	13
E1.	Vervreemding van een KEW, een SEW en een BEW bij het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap met ingang van 2013	13
E2.	Gevolgen van de vervreemding: gehele of gedeeltelijke omzetting	13
E3.	Voorwaarden voor behoud overgangsrecht bij vervreemding en omzetting	13
F	SEW en BEW	14
F1.	SEW met twee rekeninghouders	14
F2.	Clausule voor vormgeving SEW	14
F3.	Hoogte vrijstelling bij continuering rekening van overleden partner	14
F4.	Deblokkeren en benutten vrijstelling eigen rekening bij overlijden partner	15
F5.	Rendement SEW gelijk aan percentage hypotheekrente	15

A Inleiding

Dit document bevat vragen en antwoorden over de kapitaalverzekering eigen woning (KEW), de spaarrekening eigen woning (SEW), het beleggingsrecht eigen woning (BEW) en vóór 2001 bestaande kapitaalverzekeringen in box 3 waarop nog het regime van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (Wet IB 1964) van toepassing is (hierna: kapitaalverzekeringen box 3). Deze vragen zien op het overgangsrecht met betrekking tot de KEW, SEW en BEW als bedoeld in artikel 10bis.2 tot en met 10bis.8 van de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) en op het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen. Ten opzichte van de versie van april 2020 zijn diverse teksten verduidelijkt. Met de wijzigingen zijn geen inhoudelijke wijzigingen beoogd.

Gebruikte begrippen en afkortingen

KEW	kapitaalverzekering eigen woning
SEW	spaarrekening eigen woning
BEW	beleggingsrecht eigen woning
Kapitaalverzekering box 3	vóór 2001 bestaande kapitaalverzekering in box 3 waarop nog het regime van de Wet IB 1964 van toepassing is
Wet IB 2001	Wet inkomstenbelasting 2001
Wet IB 1964	Wet op de inkomstenbelasting 1964
Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen	besluit van 15 mei 2017, nr. 2017-81019. Inkomstenbelasting, kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening eigen woning, beleggingsrecht eigen woning en vóór 2001 bestaande kapitaalverzekeringen in box 3, laatstelijk gewijzigd bij het besluit van 7 december 2020, nr. 2019-74967
Compensatiebesluit beleggingsverzekeringen	besluit van 20 december 2011, nr. BLKB2011/1954M. Inkomstenbelasting. Collectieve compensatieregelingen voor beleggingsverzekeringen

B Overgangsrecht algemeen

B1. ‘Gegarandeerd kapitaal’

Wat wordt verstaan onder de term gegarandeerd kapitaal?

Met de term gegarandeerd kapitaal wordt bedoeld het kapitaal dat door de aanbieder gegarandeerd zal worden betaald indien de overeengekomen premie of inleg gedurende de gehele looptijd volgens schema wordt voldaan. Het begrip omvat hiermee mede de term ‘verzekerd kapitaal’ zoals dat is gebruikt in eerdere overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Bij contractuele, automatische wijzigingen van premie of inleg als gevolg van wijzigingen van de rentestand, kan er nog steeds sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal.

Als sprake is van een gegarandeerd kapitaal, blijft het overgangsrecht van hoofdstuk 10bis van de Wet IB 2001, als hoofdregel van toepassing indien dat kapitaal na 31 december 2012 niet wordt verhoogd. Als er geen sprake is van een dergelijk gegarandeerd kapitaal, blijft het overgangsrecht als hoofdregel van toepassing indien het contractueel overeengekomen bedrag van de premie (KEW) respectievelijk het bedrag van de inleg (SEW en BEW) na 31 december 2012 niet is verhoogd en de premiebetalende periode of de looptijd niet is verlengd.

B2. Contractuele verhogingen van premie en inleg

Heeft een verhoging van de premie en/of de inleg altijd tot gevolg dat het overgangsregime niet meer van toepassing is?

Van een verhoging van premie (KEW) of inleg (SEW of BEW) die het overgangsregime verloren doet gaan, is geen sprake als de verhoging rechtstreeks voortvloeit uit de overeenkomst. Deze systematiek geldt ook bij eerdere overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Van een dergelijke ‘toegestane’ verhoging is bijvoorbeeld sprake als op grond van een bepaling in de overeenkomst ‘automatisch’ verhoging plaatsvindt van de te betalen premie of inleg, omdat op grond van een in de overeenkomst vastgelegde berekeningssystematiek het beoogde doelkapitaal naar verwachting niet zal worden bereikt. Ook is sprake van een toegestane verhoging als die verhoging ‘automatisch’ plaatsvindt in verband met een wijziging van de rentestand. Deze systematiek doet zich meestal voor bij spaarhypotheken.

B3. Verhogingen op grond van ‘normale en gebruikelijke optieclausules’

Is een eenmalige verhoging op grond van een optieclausule mogelijk zonder dat het overgangsregime verloren gaat?

Een verhoging van premie (KEW) of inleg (SEW of BEW) na 31 december 2012 leidt niet tot verlies van het overgangsregime als de verhoging voortvloeit uit een bepaling in de overeenkomst zoals die luidde op 31 december 2012. Het moet dan gaan om een normale en gebruikelijke optieclausule. Het kan hierbij om zowel losse als structurele verhogingen gaan.

Deze systematiek geldt ook bij eerdere overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Samengevat gaat het bij deze optieclausules om een eenzijdig – zonder dat de verzekeraar of andere aanbieder voorwaarden kan stellen – door de verzekeringnemer of rekeninghouder uit te oefenen recht om premie of inleg te mogen verhogen ten opzichte van de eerder overeengekomen hoogte van premies of inleg. Het recht tot verhoging kan in de overeenkomst begrensd dan wel ongelimiteerd zijn. Als normale en gebruikelijke optieclausule geldt in dit verband ook de situatie waarin de klant de hoogte van de premie of inleg volledig zelf kan bepalen, al dan niet boven een bepaald minimumbedrag. Hierbij moeten bij de verhogingen de relevante fiscale begrenzingen in aanmerking worden genomen.

B4. Wijziging van premie of inleg bij een KEW of SEW met een beoogd vast eindkapitaal bij leven maar zonder premie-monitor

Hoe kan worden voorkomen dat het overgangsregime verloren gaat als bij rentedaling de premies moeten worden verhoogd om het beoogde vaste eindkapitaal te realiseren?

Er zijn KEW's afgesloten waarbij geen vast – 'gegarandeerd' – eindkapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum is verzekerd, maar waarbij dat wel is beoogd, en waarbij geen premie-monitor is opgenomen. Een premie-monitor houdt in dat de clausule is opgenomen dat de premie automatisch wordt bijgesteld zodra het rendementspercentage – dus het hypotheekrentepercentage – wijzigt. Het ontbreken van die clausule brengt feitelijk mee dat er geen sprake is van een vaststaand – 'gegarandeerd' – eindkapitaal bij leven. De noodzaak van de clausule ontbrak voor 2013 omdat voor een KEW tot en met het jaar 2012 geen overgangsregime gold, zodat verhoging van de premie bij daling van het rendement op verzoek van verzekeringnemer fiscaal altijd mogelijk was en altijd werd gehonoreerd door de verzekeraar. Fiscaal gezien zal hierbij juist door het ontbreken van de premie-monitor in veel gevallen geen sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal bij leven zodat de premies de maatstaf vormen voor de toepassing van het met ingang van 2013 ingevoerde overgangsregime voor de KEW.

Bij deze KEW's was tot en met 2012 materieel sprake van een premie-monitor omdat de premies bij rentewijziging altijd werden aangepast op verzoek van de verzekeringnemer en sprake was van een beoogd vast eindkapitaal bij leven om de eigenwoningschuld af te lossen. Desgewenst kan voor deze KEW's voorafgaande aan een rentewijziging, alsnog formeel een premie-monitor worden opgenomen in de polis. Verhoging van de premies in de toekomst op grond van deze clausule in geval van rentedalingen leidt dan niet tot het verlies van de eerbiedigende werking van het overgangsregime.

In gevallen waarin in de jaren na 2012 noodzakelijke premieverhogingen achterwege zijn gebleven vanwege het ontbreken van een premie-monitor, kunnen de niet-betaalde premies- of niet-ingelegde bedragen alsnog worden voldaan nadat de premie-monitor alsnog is geplaatst.

Per verstreken verzekeringsjaar moet in beide hiervoor beschreven situaties nog wel zijn voldaan aan de bandbreedte-eis.

In voorkomende gevallen geldt vorenstaande ook voor een SEW.

B5. Afzonderlijke toets van de uitkering bij leven en ten gevolge van overlijden

Welke maatstaf moet voor het behoud van de eerbiedigende werking worden gebruikt bij de aanpassing van het verzekerd kapitaal dan wel de premie wanneer zowel een leven- als overlijdenscomponent is verzekerd?

Voor kapitaalverzekeringen die bestonden op 14 september 1999 geldt als voorwaarde voor behoud van eerbiedigende werking en voor de bijzondere waardevrijstelling van hoofdstuk 2, artikel I, onderdeel AN, van de Invoeringswet Wet IB 2001 dat voor de beoordeling of de verzekerde rechten zijn verhoogd, de leven- en de overlijdenscomponent afzonderlijk moeten worden gezien. De verzekerde uitkering c.q. de te betalen premie voor de leven- of de overlijdenscomponent mag dus wel worden verlaagd als die verlaging niet leidt tot een verhoging van een andere component. Voor de beoordeling of met betrekking tot een KEW is voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van het overgangsrecht, moeten de leven- en de overlijdenscomponent ook in beginsel afzonderlijk worden gezien overeenkomstig de voorgaande overgangsregimes voor kapitaalverzekeringen. Dit houdt in dat het verzekerde kapitaal c.q. de te betalen premie voor de verzekerde uitkering bij leven afzonderlijk van het verzekerde kapitaal c.q. de te betalen premie voor de verzekerde uitkering ten gevolge van overlijden, moet worden getoetst. Zie voor de omzetting van een KEW in een SEW of BEW echter onderdeel C3.

Als uitzondering hierop gelden de goedkeuringen die zijn opgenomen in paragraaf 7.5 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen en in paragraaf 6 van het Compensatiebesluit beleggingsverzekeringen. Als die goedkeuringen van toepassing zijn mag onder voorwaarden worden uitgegaan van de totaalpremie, dat wil zeggen van de premie voor leven en overlijden gezamenlijk. Dit betekent dat bij een gelijkblijvende totaalpremie de premie voor overlijden omlaag kan en daarmee de premie voor het levendeel omhoog. Er moet daarbij wel een normale en gebruikelijke dekking bij overlijden overblijven. Dit is bijvoorbeeld een overlijdensdekking van 90% of 110% van de opgebouwde waarde in de verzekering. Bij de omzetting van een unit-linkedverzekering in een gemengde euroverzekering is dit bijvoorbeeld een overlijdensdekking waarbij bij overlijden hetzelfde bedrag als bij in leven zijn of de restitutie van de betaalde of de in totaal te betalen premie wordt verzekerd. Het is niet mogelijk de overlijdensrisicoverzekering geheel te laten vervallen.

B6. Afkoop van een kapitaalverzekering box 3 of een KEW en een (on)herroepelijk begunstigde

In welke situatie wordt een afkoopsom van een kapitaalverzekering box 3 of van een KEW niet belast bij de verzekeringnemer maar bij een onherroepelijk begunstigde?

Bij afkoop van een kapitaalverzekering box 3 of van een KEW wordt de afkoopsom in aanmerking genomen bij de verzekeringnemer. Als echter vóór het tijdstip van de afkoop een andere persoon dan de verzekeringnemer al onherroepelijk begunstigde (deze heeft de begunstiging dan aanvaard) van de kapitaalverzekering box 3 of van de KEW was, wordt de afkoopsom fiscaal bij die andere persoon in aanmerking genomen op het moment van afkoop. Het is hierbij niet van belang aan wie de afkoopsom feitelijk wordt betaald. In een dergelijk geval kan afkoop overigens uitsluitend plaatsvinden als verzekeringnemer en onherroepelijk begunstigde gezamenlijk instemmen met de afkoop.

C Overgangsrecht en omzettingen KEW, SEW en BEW

C1. Omzettingen van een KEW met een gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW

Welke maatstaf moet voor het behoud van de eerbiedigende werking worden gebruikt bij de omzetting van een KEW met een gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW?

Als een KEW met een gegarandeerd kapitaal dat wordt uitgekeerd bij in leven zijn op een bepaalde datum, wordt omgezet in een andere productvorm met een gegarandeerd kapitaal moet worden uitgegaan van het gegarandeerde kapitaal bij leven van de oorspronkelijke KEW. Bij de omzetting in een SEW met een gegarandeerd kapitaal blijft het overgangsrecht dus behouden als het gegarandeerde kapitaal voor de SEW niet hoger is dan het gegarandeerde kapitaal voor de KEW die werd omgezet.

C2. Omzetting van een KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW en vice versa

Welke maatstaf moet voor het behoud van de eerbiedigende werking worden gebruikt bij de omzetting van KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal in een SEW of een BEW en vice versa?

Als een KEW met een niet-gegarandeerd kapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum wordt omgezet in een andere productvorm, moet steeds worden uitgegaan van het contractueel overeengekomen bedrag van de premies van de oorspronkelijke KEW. Daarbij maakt het niet uit of de KEW wordt omgezet in een product met een gegarandeerd of een niet-gegarandeerd kapitaal. In beginsel moet daarbij worden uitgegaan van de premie voor de leven- en overlijdensdekking afzonderlijk (zie onderdeel B5) maar bij de omzetting in een SEW of BEW – al dan niet met een gegarandeerd kapitaal – geldt het volgende. Het overgangsrecht blijft behouden als de totale inleg voor de SEW of BEW niet hoger is dan de totaalpremie – voor de leven- en overlijdensdekking tezamen – voor de KEW die wordt omgezet. Niet alleen komt dit de eenvoud ten goede, maar bovendien kan bij dit soort omzettingen een SEW of BEW materieel worden beschouwd als een gemengde verzekering die de opgebouwde waarde uitkeert bij leven en bij overlijden, zij het zonder enige risicofactor.

Als de omzetting op deze wijze heeft plaatsgevonden in een SEW met een gegarandeerd kapitaal, vormt de hoogte van het gegarandeerde kapitaal na die omzetting voor de toekomst de maatstaf voor de beoordeling of het overgangsrecht behouden blijft. Dit betekent dat het gegarandeerde kapitaal na de omzetting niet mag worden verhoogd en de looptijd niet verlengd. Dit is anders als de verhoging voortvloeit uit een contractuele verhoging (zie onderdeel B2) dan wel uit een normale en gebruikelijke optieclausule (zie onderdeel B3).

Als een oorspronkelijke SEW of BEW zonder gegarandeerd kapitaal wordt omgezet in een KEW geldt dat het overgangsrecht behouden blijft als de totaalpremie – voor de leven- en overlijdensdekking tezamen – niet hoger is dan de inleg voor de SEW of BEW dan wel de totale premie voor de oorspronkelijke KEW. Als wordt aangesloten bij de totale premie van de oorspronkelijke KEW moet ook in de nieuwe KEW een overlijdensdekking zijn opgenomen. Voor het bepalen van de totaalpremie voor de KEW kan dus niet een eventueel afzonderlijke overlijdensrisicoverzekering die naast een SEW of BEW liep worden meegenomen.

Het is bij de omzetting van een KEW in een SEW of BEW niet verplicht om naast de SEW of BEW nog een losse overlijdensrisicoverzekering af te sluiten. Als er wel een losse overlijdensrisicoverzekering is gesloten, heeft deze fiscaal geen verband met de SEW of BEW. De premie voor een dergelijke losse overlijdensrisicoverzekering telt dan ook in de toekomst niet mee voor de toets of het overgangsrecht behouden blijft. Deze overlijdensrisicoverzekering valt niet onder het overgangsrecht en behoort daarom tot box 3.

Voorbeeld 1

In 2004 is een KEW zonder gegarandeerd kapitaal afgesloten met een totale premie van € 1.000, waarvan € 800 voor de levendekking en € 200 voor de overlijdensdekking. In 2015 wordt de KEW omgezet in een SEW zonder gegarandeerd kapitaal. Om het overgangsrecht te kunnen behouden mag de totale inleg voor de SEW niet meer gaan bedragen dan € 1.000 (buiten de normale en gebruikelijke optieclausules). Daarnaast kan nog wel een afzonderlijke overlijdensrisicoverzekering worden afgesloten met bijvoorbeeld € 200 aan premie.

Voorbeeld 2

In 2018 wordt de SEW uit voorbeeld 1 weer omgezet in een KEW. De totale premie voor de leven- en overlijdensdekking van de KEW mag dan niet meer bedragen dan € 1.000 (buiten de normale en gebruikelijke optieclausules) om het overgangsrecht te behouden. Wel mag de afzonderlijke overlijdensrisicoverzekering met bijvoorbeeld € 200 aan premie blijven doorlopen naast de KEW.

Voorbeeld 3

Bij de omzetting in 2015 van de KEW in een SEW in voorbeeld 1 is de inleg in de SEW op € 800 gesteld en is er een aparte overlijdensrisicoverzekering afgesloten tegen een premie van € 200. In 2018 wordt de SEW weer omgezet in een KEW. Wanneer er in de nieuwe KEW een overlijdensrisicoverzekering is meeverzekerd, mag de totale premie die na de omzetting voor de KEW wordt betaald, niet meer bedragen dan de € 1.000 die voor de oorspronkelijke KEW uit 2004 werd betaald.

C3. Diverse situaties van omzetting van een KEW in een SEW

In paragraaf 5.4 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen is aangegeven dat voor de bandbreedte-eis en voor het behoud van het overgangsrecht de totaalpremie van de KEW wordt vergeleken met de inleg op de SEW. Wat wordt daar bedoeld met de totaalpremie en met de KEW?

In dit verband wordt onder de totaalpremie verstaan de premie voor de uitkering bij leven tezamen met de premie voor de uitkering ten gevolge van overlijden. Met de KEW wordt in paragraaf 5.4 de verzekering bedoeld waarbij er sprake is van één begunstigde bij leven, al dan niet in combinatie met een verzekerde uitkering bij overlijden (paragraaf 3.1.4 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen). Deze KEW kan worden omgezet in een SEW voor één rekeninghouder, waarbij de inleg op de SEW wordt vergeleken met de totaalpremie van die KEW. Dit geldt ook als de uitkering bij leven van de KEW afhankelijk is van het leven van een andere persoon dan die voor de uitkering ten gevolge van overlijden. Ook is deze systematiek van toepassing als de uitkering bij leven toekomt aan één persoon, maar afhankelijk is van het in leven zijn van twee personen.

Wanneer beide partners verzekeringnemer en/of begunstigde bij leven zijn voor een KEW die bij leven uitkeert is er in fiscale zin sprake van twee KEW's. Omzetting hiervan kan uitsluitend plaatsvinden naar een SEW met twee rekeninghouders of naar twee losse SEW's.

C4. Bandbreedte-eis bij omzetting van een KEW in een SEW

Brengt de tekst van paragraaf 5.4 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen mee dat bij omzetting van een KEW in een SEW feitelijk de laagste totaalpremie van de KEW gaat gelden als de laagste inleg op de SEW?

Na de omzetting zal de laagste inleg op jaarbasis van de SEW niet lager kunnen zijn dan de laagste totaalpremie van de KEW op jaarbasis die mogelijk is om te voldoen aan de bandbreedte-eis. Dit betekent dat als bij de KEW de bandbreedte van 1 : 10 door premiebetalingen is benut, exact die bandbreedte de maatstaf vormt voor de inleg op de SEW. Dus met inbegrip van de hoogste premie op jaarbasis. Als de bandbreedte van 1 : 10 bij de KEW niet volledig is benut en de totaalpremie voor de KEW op jaarbasis lager had kunnen zijn, geldt dit ook voor de inleg op jaarbasis voor de SEW. Met andere woorden, de voor de KEW relevante bandbreedte in bedragen gaat over op de SEW.

Als een KEW wordt omgezet waarop de goedkeuring inzake de overschrijding van de bandbreedte-eis van paragraaf 3.1.1 en/of 3.1.2 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen van toepassing is, moet voor de SEW worden uitgegaan van de oorspronkelijke bandbreedte van 1 : 10 van de KEW. Er is immers door de goedkeuring niet een nieuwe bandbreedte van 1 : 11 of meer ontstaan.

C5. Omzetting van een ‘hybride’ KEW

Welke maatstaf moet voor het behoud van de eerbiedigende werking worden gebruikt bij de omzetting van een zogenoemde ‘hybride’ KEW?

Bij een hybride KEW kan de verzekeringnemer kiezen waarin de premies worden belegd en tot welk bedrag. Bijvoorbeeld voor 50% in aandelen en voor 50% met een rentevergoeding die qua percentage gelijk is aan het te betalen hypotheekrentepercentage. Tussentijds kan de verzekeringnemer vaak switchen in de beleggingsvormen en -percentages. Voor de beoordeling van de fiscale maatstaf is de inrichting van de kapitaalverzekering op het tijdstip van de beoogde omzetting relevant.

In het algemeen zal bij deze hybride kapitaalverzekeringen geen sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal bij leven zijn op een bepaalde datum. Dit brengt mee dat bij de omzetting daarvan de in totaal overeengekomen en betaalde premies de maatstaf vormen voor de beoordeling of het overgangsregime behouden blijft. Als er gedeeltelijk toch sprake is van een gegarandeerd kapitaal bij leven, is het niet noodzakelijk dat gedeeltelijk van het gegarandeerde kapitaal en voor het overige van de betreffende premies wordt uitgegaan als maatstaf voor de eerbiedigende werking.

C6. Omzetting van een ‘hybride’ KEW met keuze voor 100% hypotheekrendement

In een aantal gevallen is bij een ‘hybride’ KEW door de verzekeringnemer ervoor gekozen om de premies voor 100% te beleggen met een rendementspercentage dat is gekoppeld aan het te betalen hypotheekrentepercentage. Op basis daarvan is dan bij gelijkblijvende rente een bepaald eindkapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum te berekenen. Is hierbij sprake van een gegarandeerd kapitaal dat de maatstaf vormt voor behoud van de eerbiedigende werking bij omzettingen?

In deze situatie zal op grond van de productvoorwaarden meestal geen sprake zijn van een gegarandeerd kapitaal bij leven als bedoeld voor de toepassing van de overgangsregimes. De verzekeringnemer heeft enerzijds namelijk de mogelijkheid tussentijds te switchen naar een andere beleggingsvorm. Daarnaast ontbreekt bij deze hybride kapitaalverzekeringen meestal een zogenoemde ‘premiemonitor’ zoals die gebruikelijk is bij de zogenoemde spaarhypotheken. Daardoor vormen bij omzetting van een hybride KEW de premies de maatstaf voor de beoordeling of het overgangsregime behouden blijft.

C7. Omzetting van een KEW met een gering verzekerd kapitaal bij leven en winstdelingen

Kunnen bij een omzetting van een KEW met een gering verzekerd kapitaal bij leven en winstdeling ook de premies als maatstaf gelden in plaats van het verzekerd kapitaal?

Ja, bij een dergelijke omzetting kunnen desgewenst ook de premies als maatstaf gelden.

In het verleden zijn er KEW's afgesloten waarbij sprake is van een in verhouding tot de geldlening ten behoeve van de eigen woning laag verzekerd kapitaal bij in leven zijn op een bepaalde datum. Het hogere beoogde eindkapitaal waarmee de hypothecaire schuld volledig moet worden afgelost, wordt gerealiseerd door zogenoemde winstbijschrijvingen op de verzekering.

Voor een KEW ontstaan problemen bij omzetting naar een andere vorm, bijvoorbeeld in een SEW of een KEW met een gegarandeerd kapitaal bij leven zonder dat daarbij sprake is van winstdelingen. Puur formeel zou het lage verzekerd kapitaal van deze KEW de maatstaf zijn voor de beoordeling of een overgangsregime behouden blijft. Dezelfde lage maatstaf zou aan de orde zijn bij verzekeringen op beleggingsbasis – zoals unit-linkedverzekeringen – waarbij een minimum kapitaal bij leven in euro's is verzekerd op einddatum. Deze lage maatstaf zou ook gelden voor een nieuwe vorm met gegarandeerd kapitaal bij leven waarin wordt omgezet. Het gevolg is dat de hypothecaire schuld voor een groot gedeelte niet meer met de kapitaalsuitkering kan worden afgelost. Ook zullen de premies voor de nieuwe vorm in sommige gevallen zo laag moeten worden gesteld dat de voor vrijstelling vereiste bandbreedte van de premies wordt overschreden. Hoe kan hiermee in de praktijk worden omgegaan?

Deze KEW's hebben een vormgeving om aan het eind van de looptijd te komen tot geheel of nagenoeg geheel volledige aflossing van de hypothecaire schuld. Meer recent hanteren verzekeraars vormgevingen die tot meer zekerheid voor de verzekeringnemer leiden omdat sprake is van een gegarandeerd kapitaal bij leven dat geheel of nagenoeg geheel gelijk is aan het bedrag van de hypothecaire schuld. Bij omzetting naar een dergelijke KEW sluiten de criteria voor het behoud van de overgangsregimes niet goed aan op de vormgeving van de vroegere KEW met een laag verzekerd kapitaal bij leven aangevuld met winstdelingen. Dit lage verzekerde kapitaal kan daarom materieel niet worden aangemerkt als de juiste maatstaf voor de beoordeling of bij omzetting de eerbiedigende werking blijft behouden. Daarom kan desgewenst bij een omzetting niet het lage verzekerde kapitaal bij leven maar de overeengekomen premies de maatstaf vormen voor de toepassing van het overgangsregime.

D Overgangsrecht en verhuizing (‘verhuisregeling’)

D1. Fictieve overgang van een KEW, een SEW of een BEW bij verkoop woning en tijdelijke huur

Bij overgang van de KEW naar box 3 en het ontbreken van een opvolgende eigen woning kan gebruik worden gemaakt van een verhuisfaciliteit en kan de vrijstelling van toepassing zijn. Geldt deze systematiek ook als na verkoop en levering van de woning slechts een korte periode een woning wordt gehuurd en daarna een andere woning wordt gekocht?

Ja, deze systematiek is hierbij ook van toepassing.

Als een eigen woning is verkocht en er niet onmiddellijk een andere eigen woning is, is geen sprake meer van een KEW, een SEW of een BEW (hierna: KEW) en gaat de kapitaalverzekering, de spaarrekening of het beleggingsrecht (hierna: kapitaalverzekering) over naar box 3. De waarde van de kapitaalverzekering wordt dan als fictieve kapitaalsuitkering aangemerkt. De belastingplichtige kan in die situatie gebruikmaken van de vrijstelling van het KEW-regime en hoeft met de kapitaalsuitkering in dit geval niet zo veel mogelijk de eigenwoningschuld af te lossen. Wel moeten jaarlijks premies zijn voldaan binnen een bandbreedte van 1 : 10. Deze kapitaalverzekering die tot box 3 behoort, kan vervolgens zonder belastingheffing worden afgekocht. Deze systematiek geldt ook als na verkoop en levering van de woning slechts een korte periode een woning wordt gehuurd en daarna een andere woning wordt gekocht. Dit staat in artikel 10bis.6, tweede lid, onderdeel a, van de Wet IB 2001. De belastingplichtige kan deze kapitaalverzekering in box 3 onbelast afkopen in de periode van tijdelijke huur zolang hij in die periode geen nieuwe eigen woning heeft gekocht. Het gebruikte vrijstellingsbedrag bij de fictieve overgang van box 1 naar box 3 vermindert de life-time-vrijstelling van de belastingplichtige.

D2. Geen aangifte bij overgang van een KEW, een SEW of een BEW naar box 3 gevolgd door aankoop nieuwe woning

Is het noodzakelijk dat de belastingplichtige de afrekening over de waarde van de KEW in box 1 in de aangifte inkomstenbelasting over het jaar van verkoop van de vorige woning opneemt als ten tijde van de aangifte vaststaat dat uiterlijk op 31 december van het volgend jaar een andere woning is gekocht en de kapitaalverzekering zal herleven als KEW?

In de periode van tijdelijke huur bedoeld in vraag D1 is het mogelijk dat de belastingplichtige de kapitaalverzekering in de box-3-periode niet afkoopt en dat de overeenkomst de vormgeving blijft houden van een KEW, een SEW of een BEW (hierna: KEW). Op grond van artikel 10bis.2, derde lid, van de Wet IB 2001 wordt de kapitaalverzekering weer aangemerkt als KEW zodra de belastingplichtige weer een andere eigen woning verwerft (‘verhuisregeling’). Dit geldt uiterlijk tot 31 december van het kalenderjaar na het jaar van verkoop van de vorige woning. In deze situatie wordt, kort samengevat, de afrekening over de KEW bij de verkoop van de vorige woning fiscaal ongedaan gemaakt. Hierbij wordt onder meer geacht geen vrijstellingsbedrag te zijn gebruikt. Is het – gezien deze verhuisregeling – noodzakelijk dat de belastingplichtige de afrekening over de waarde van de KEW in de aangifte inkomstenbelasting over het jaar van verkoop van de vorige woning opneemt als ten tijde van de aangifte vaststaat dat uiterlijk op 31 december van het volgend jaar een andere woning is gekocht en de kapitaalverzekering zal herleven als KEW?

In deze situatie kan de belastingplichtige de aangifte van de waarde van de KEW en het gebruik maken van de uitkeringsvrijstelling achterwege laten mits de waarde van de KEW niet hoger is dan het vrijstellingsbedrag waarop de belastingplichtige nog recht heeft. Het fiscaal geruisloze karakter van de opvolgende handelingen staat dan op het tijdstip van doen van aangifte immers vast.

D3. Twee verhuisregelingen voor een KEW, een SEW en een BEW voor verschillende perioden

In de Wet IB 2001 zijn twee verhuisregelingen voor de KEW, de SEW en het BEW opgenomen met verschillende perioden. In artikel 10bis.2, derde lid, van de Wet IB 2001 is een periode genoemd tot het einde van het kalenderjaar dat volgt op het jaar van de verkoop van de vorige woning. Daarentegen is in artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001 ook de verhuisregeling opgenomen die gold onder het regime van de Wet IB 2001, tekst tot en met 2012. In die regeling geldt echter een periode van 3 jaren. Welke periode is in welke situatie van toepassing?

Voor situaties waarin de verkoop van de woning plaatsvindt of heeft plaatsgevonden met ingang van 2013 geldt de regeling van artikel 10bis.2, derde lid, van de Wet IB 2001. De versie van de verhuisregeling van het regime tot en met 2012 is uitsluitend opgenomen om verhuissituaties die zich hebben voorgedaan vóór 2013 blijvend te begeleiden. Zonder de bepaling van artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001, zou op dit punt een hiaat in de werking van de wetgeving naar het verleden zijn ontstaan.

D4. Geen overgangsregeling voor de verhuisregeling

Welke periode geldt als de verkoop van de vorige woning zich heeft voorgedaan vóór 2013, maar de koop van de nieuwe woning na 2012 heeft plaatsgevonden?

Het gaat hier om situaties waarin tussen het tijdstip van verkoop van de vorige woning en de aankoop van de nieuwe woning na 2012 geen langere periode dan de 3 jaren heeft bestaan als beschreven in artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001.

Een specifieke overgangsbepaling voor de verhuisregeling ontbreekt voor deze situaties. Een redelijke wetstoepassing brengt echter mee dat de termijn van 3 jaren (artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001) ook mag worden toegepast als de verkoop van de woning heeft plaatsgevonden in 2010, 2011 of 2012. Op het tijdstip van verkoop van de vorige woning mochten de belastingplichtigen er op vertrouwen dat in hun situatie de toen geldende verhuisregeling van toepassing was. Dit temeer daar in artikel 10bis.6, vijfde lid, van de Wet IB 2001 de verhuisregeling zoals die gold tot en met 2012 ongewijzigd is overgenomen.

E Overgangsrecht bij aangaan en beëindiging van fiscaal partnerschap

E1. Vervreemding van een KEW, een SEW en een BEW bij het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap met ingang van 2013

Is het mogelijk om in verband met het aangaan en beëindigen van een fiscaal partnerschap een KEW, een SEW of een BEW zonder fiscale gevolgen geheel of gedeeltelijk te vervreemden aan de partner?

Het is mogelijk om in verband met het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap een KEW geheel of gedeeltelijk te vervreemden aan de partner zonder dat daardoor sprake is van een schending van voorwaarden van het regime van de KEW die zou leiden tot een fictieve uitkering.

In voorkomende gevallen geldt vorenstaande ook voor een SEW en een BEW (artikel 10bis.4, derde lid, onderdeel c, en 10bis.5, vierde lid, onderdeel b, van de Wet IB 2001).

Voorbeeld

Op grond van de wettelijke bepalingen is het mogelijk in de veel voorkomende situatie dat na echtscheiding de ene partner de eigen woning en de bijbehorende eigenwoningschuld 'meeneemt', dat die ene partner ook de KEW van de andere partner overneemt. Deze overname van de KEW vindt fiscaal geruisloos plaats.

Deze wettelijke systematiek geldt voor alle KEW's die vallen onder het overgangsrecht van hoofdstuk 10bis van de Wet IB 2001. Zie artikel 10bis.2 van de Wet IB 2001.

E2. Gevolgen van de vervreemding: gehele of gedeeltelijke omzetting

Welke gevolgen heeft de gehele of gedeeltelijke vervreemding van een KEW, een SEW of een BEW (hierna: KEW) aan de partner in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap voor het overgangsrecht?

Een gehele of gedeeltelijke vervreemding van de KEW in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap heeft tot gevolg dat ook sprake is van een gehele of gedeeltelijke omzetting als bedoeld in artikel 10bis.8 van de Wet IB 2001. Op grond van deze omzettingbepaling wordt de nieuwe KEW geacht de voortzetting te zijn van de omgezette KEW. In de eerste plaats blijft hierdoor het overgangsrecht van toepassing op de nieuwe KEW. Ook heeft artikel 10bis.8 van de Wet IB 2001 tot gevolg dat het aantal jaren betaling van premie of inleg van de omgezette KEW meetelt voor de nieuwe KEW. De hoogte van de premie of de inleg van de omgezette KEW blijft voor de nieuwe KEW de maatstaf voor de toepassing van de bandbreedte-eis van de premie of inleg. Bij de gedeeltelijke vervreemding van een KEW brengt dit mee dat de desbetreffende premie of inleg naar evenredig deel voor de nieuwe KEW de maatstaf blijft voor de toekomst.

Voorbeeld

Bij echtscheiding wordt de KEW van de ene partner gesplitst en gaat deze voor de helft over naar de andere partner. Voor ieder van hen gaat de helft van de vóór de splitsing betaalde premie en de helft van de vóór de splitsing relevante bandbreedte (hoogste – laagste van de premies) gelden als maatstaf voor de toekomst. Op beide delen blijft het overgangsrecht van toepassing.

E3. Voorwaarden voor behoud overgangsrecht bij vervreemding en omzetting

Welke voorwaarden gelden bij vervreemding en omzetting in het kader van het aangaan of beëindigen van een fiscaal partnerschap om het overgangsrecht te behouden?

Om het overgangsrecht te behouden mag bij omzetting het gegarandeerde kapitaal of de te betalen premie of inleg bij een product zonder gegarandeerd kapitaal niet worden verhoogd en mag geen verlenging van de looptijd plaatsvinden.

F SEW en BEW

F1. SEW met twee rekeninghouders

Kan een SEW twee rekeninghouders hebben?

Het is mogelijk om een SEW aan te houden met twee rekeninghouders door middel van een ‘en/of-rekening’ of een ‘en/en-rekening’. Het tegoed van de rekening wordt dan fiscaal in gelijke delen toegerekend aan de rekeninghouders (artikel 45g van de Uitvoeringsregeling IB 2001). Deze toerekening vindt plaats ongeacht de mate van civielrechtelijke gerechtigdheid tot de rekening. Voor ieder van de rekeninghouders geldt fiscaal dat deze zelfstandig een SEW heeft ter grootte van de helft van het tegoed van de rekening. Voor die helft kan de rekeninghouder op de contractuele einddatum – of bij eerdere beëindiging – zijn SEW-vrijstelling benutten als aan de voorwaarden daarvoor is voldaan.

F2. Clausule voor vormgeving SEW

Welke vormgeving moet een spaarrekening hebben om als een SEW te kwalificeren?

Voor de vormgeving van een SEW kan gebruik zijn gemaakt van de volgende of een soortgelijke clausule in de voorwaarden van de rekening: ‘De rekeninghouder zal het tegoed aanwenden ter aflossing van diens eigenwoningschuld in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001’. Samen met de voorwaarden voor het aantal jaren inleg op de rekening, voor de hoogte van de inleg en de looptijd van de rekening, is met een dergelijke clausule de vormgeving van de SEW voldoende bepaald.

F3. Hoogte vrijstelling bij continuering rekening van overleden partner

Welke (extra) vrijstelling komt toe aan de partner van een overleden rekeninghouder van een SEW?

Als de rekeninghouder van een SEW overlijdt, wordt diens rekening gedeblokkeerd. Als de rekening wordt gedeblokkeerd kan, als aan alle voorwaarden ter zake is voldaan, gebruik worden gemaakt van de vrijstelling van de overleden rekeninghouder.

Deze deblokkering vindt niet plaats als de partner van de overledene, verzoekt om de rekening te continueren (artikel 10bis.5, vierde lid, onderdeel f, juncto onderdeel b, van de Wet IB 2001). De voortzettende rekeninghouder heeft bij een toekomstige deblokkering van de SEW recht op het bedrag van de SEW-vrijstelling die ten name van de overleden rekeninghouder had kunnen worden gebruikt op het tijdstip van diens overlijden als het verzoek tot continuering niet zou zijn gedaan. Het bedrag van die vrijstelling wordt begrensd door:

- de hoogte van het op het tijdstip van overlijden aanwezige tegoed op de rekening van de overledene; en
- het bedrag aan vrijstelling dat voor de overledene nog ‘life-time’ resteerde, rekening houdend met eventueel eerder door deze gebruikte vrijstellingsbedragen.

De partner moet de financiële instelling binnen een redelijke termijn mededelen dat hij de rekening wil continueren. Gerekend vanaf het tijdstip van overlijden, bedraagt deze termijn in ieder geval 12 maanden. Als er bijzondere omstandigheden zijn waardoor het niet mogelijk was het verzoek binnen die termijn te doen, is een langere termijn mogelijk. Degene die de rekening wil continueren moet de bijzondere omstandigheid dan aannemelijk maken bij de inspecteur die bevoegd is voor de overleden rekeninghouder.

F4. Deblokkeren en benutten vrijstelling eigen rekening bij overlijden partner

Kan een rekeninghouder bij overlijden van de partner de eigen SEW laten deblokkeren?

Bij overlijden van een rekeninghouder die de partner was, kan een (mede)rekeninghouder ook besluiten dat zijn eigen SEW wordt gedeblokkeerd. Hij kan dan ter zake van die deblokking zijn eigen vrijstelling benutten. Tot het tijdstip van overlijden moet de rekeninghouder de contractueel overeengekomen inleg hebben voldaan.

F5. Rendement SEW gelijk aan percentage hypotheekrente

Is het toegestaan dat een financiële instelling op een SEW hetzelfde rentepercentage vergoedt als het rentepercentage van de (verbonden) eigenwoninglening?

Het is fiscaal toegestaan dat een financiële instelling op een SEW een rendement geeft dat wat percentage betreft gelijk is aan het percentage van de rente die is verschuldigd op de eigenwoningschuld. In een dergelijke situatie heeft de hoogte van het rendement geen gevolgen voor de aftrekbaarheid van de betaalde rente. Als voorwaarde geldt hierbij dat het percentage aan te betalen hypotheekrente niet hoger is dan gebruikelijk is voor hypotheekleningen die worden gesloten zonder SEW. Een marge van 0,2% hogere hypotheekrente dan gebruikelijk is voor leningen zonder SEW, vormt in dit verband geen beletsel voor de aftrek van de rente.

